

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

Факультет філософії та суспільствознавства

«Затверджено»

на засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М.П. Драгоманова
протокол № від « » 2020 р.
Голова Приймальної комісії
_____ Андрущенко В.П.

«Рекомендовано»

Вченою радою Факультету філософії та
суспільствознавства
протокол № 5 від «29» січня 2020 р.
Голова Вченої ради
_____ Дробот І.І.

Програма співбесіди

для осіб, які мають базову або повну вищу освіту

з дисципліни «Релігієзнавство»

для громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства,
при вступі на навчання для здобуття ступеня «Бакалавр»

спеціальність 031 – Релігієзнавство

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ПРОГРАМИ СПІВБЕСІДИ

Співбесіда – це коротке опитування, як правило в усній формі (з обов'язковим попереднім письмовим викладом відповідей), метою якої є виявлення потенціалу абітурієнта для навчання за спеціальністю 031 – «Релігієзнавство». В основу змісту співбесіди покладено базові знання основних положень теорії вивчення релігій та специфіки релігієзнавчих досліджень, ключових релігійних традицій світу, основних теорій релігієзнавства як автономної дисципліни знання. Окрім того, студент має знати загальні проблеми релігієзнавства, основні положення теорії релігії, особливості сприйняття та розуміння найбільш репрезентативних релігійних традицій, акцентуючи при цьому на виявленні їх віроповчального, культового та інституціонального компонентів.

Абітурієнт має продемонструвати уміння професійно оцінювати і аналізувати релігієзнавчі концепції, релігійні тексти, критичну літературу, дефініювати основні поняття та підходи вивчення релігій, характеризувати першоджерела та провідні праці в тематиці релігієзнавства.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СПІВБЕСІДИ

Фахова комісія аналізує результати співбесіди методом експертної оцінки й колегіально приймає рішення: про «рекомендовано до зарахування» або «не рекомендовано до зарахування», з урахуванням співбесіди з мови (української, російської).

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ СПІВБЕСІДИ

3.1. Релігія як предмет релігієзнавчого дослідження.

Особливості тлумачення поняття «релігія». Формула релігії. Проблема сутності релігії. Два підходи в розумінні сутності релігії, їх витoki та змістовне розгортання. Релігія і релігійність, їх семантичні поля. Філософські та соціологічні аспекти вивчення релігійності. Специфіка релігійного світосприйняття. Проблема визначальної риси релігії і критерію релігійності.

Сутність структурно-функціонального підходу та його можливості. Структурний поділ релігії: огляд різноманітних рецепцій дослідників. Структурні компоненти релігії, розкриття їх змісту. Поліфункціональність релігії. Характеристика її основних функцій. Уявлення про релігійну традицію. Релігійні традиції та історичний процес. Визначальні характеристики релігійної традиції та її змістовні компоненти. Проблема класифікації релігій. Огляд різноманітних типологій релігій.

Дорелігійна епоха в історії людства: аргументи за і проти. Концепції антропогенезу та початок релігійної історії людства. Соціокультурні та психологічні передумови виникнення елементів релігії.

3.2. Релігієзнавство в системі гуманітарного знання: генеза та основні засади.

Поняття «релігієзнавство», його зміст та визначення. Історія появи науки про релігію та основні тенденції її розвитку. Передумови становлення релігієзнавства як самостійної дисципліни гуманітарного знання. Особливості релігієзнавчого підходу в дослідженні релігійних явищ; його відмінність від богословського вивчення релігій. Структурний поділ релігієзнавства; загальна характеристика його дисциплінарних утворень.

3.3. Архаїчні релігії та язичницькі традиції: характерні риси та історичні форми.

Сутність тотемізму. Особливості тотемістичних уявлень та їх видозміни. Анімізм. Еволюція анімістичних уявлень. Феномен шаманізму. Особливості його сприйняття та структуралізація. Характеристика корейського шаманізму. Міфи в структурі архаїчного суспільства. Причини їх появи. Особливості міфологічного світосприйняття. Характеристика основних сюжетів поширених міфів та міфологем архаїчної епохи;

особливості їх реконструкції. Реконструкція міфу про Червону Шапочку.

Проблема австралійської релігійності. Синкретизація релігійних вірувань та уявлень аборигенів давньої Австралії. Унікальність австралійського тотемізму, його різновиди. Модернові та нативістські мандрівні культу аборигенів сучасної Австралії (курунгара, молонга, Джініміна, Меморіала, воагайя, дьюлору).

Характерні риси язичницької релігії греків, її зв'язок з міфологією. Основні етапи становлення давньогрецької релігії, їх загальна характеристика. Давньогрецька теологія. Змістовна наповненість та функціональність богів гомерівського епосу. Містеріальні культу, оракули і містеріософія давньої Греції.

Проблема унікальності язичницької релігії римлян. Особливості її еволюції. Релігійні вірування та уявлення етрусків. Характеристика римської релігії епохи семи царів і Республіки. Елінізація римського язичництва та її наслідки.

Феномен давньослов'янського язичництва; особливості його сприйняття. Основні джерела вивчення язичництва. Свідчення про Велес-книгу. Характерні риси давньослов'янського язичництва, його значимість в контексті виявлення світорозуміння цивілізації Русі. Особливості еволюції давньослов'янського язичництва. Язичницька теологія. Змістовна наповненість та функціональна значимість язичницьких богів. Український неоязичницький рух: особливості сприйняття та конфесійна характеристика.

3.4. Автохтонні релігійні традиції Індії, Китаю та Японії.

Загальна характеристика релігійних традицій Бхаратварши. Йога як практична сотеріологія релігій Індії. Священні тексти Вед. Шруті (самхіти, коментарії до них) та смріті (ітіхаси, веданги, пурани). Визначальні риси ведичної релігії. Брахманізм, його виразний ритуалізм. Джайнізм: віра в тіртханкарів та концепція всезагального спасіння. Особливості віровчення і культу індуїзму. Індуїстське вчення про три цінності (триварга). Напрямки індуїзму. Уявлення про сампрадайі. Сектантство в індуїзмі: бхакті, шакті, лінгаїти, сікхізм. Особливості віровчення і культу кришнаїзму. Рух «Харе Кришна» як феномен неоіндуїзму.

Загальна характеристика автохтонних релігій Китаю. Феномен китайського універсалізму. Конфуціанські канони Ші сань цзін та Си Шу. Конфуціанство: особливості сприйняття та історичні метаморфози. Характеристика конфуціанства (жуцзяо) як релігії. Священні книги даосів (Дао де цзін, Чжуан цзи, Ле цзи, Іньфу цзін, Тай пін цзін, Дао цзан). Даосизм: ідейні джерела, особливості сприйняття та етапи його формування. Доктринальні, ритуальні та інституціональні особливості даосизму. Синтоїзм в історії Японії. Основні етапи його формування. Різновиди синто: імператорський, храмовий, сектантський, народний.

3.5. Буддизм: виникнення, основоположні принципи та основні напрямки.

Особливості сприйняття і виникнення буддизму. Аналіз традиційних життєписів Будди. Вчення Будди про чотири шляхетні істини. Уявлення про нірвану. Особливості ранньобуддійського вчення про божество, світ, людину і атман. Ставлення Будди до метафізичних питань. Священні буддійські книги. Палійський канон, його переклади та коментарії. Розкол сангхи. Оформлення двох традицій буддійського світосприйняття. Тхеравада та махасангхіка: їх порівняльна характеристика.

Тантричний буддизм (ваджраяна). Опис Шамбали. Буддизм в Китаї та Японії: амідаїзм, чань-буддизм, дзен-буддизм. Школи китайського та японського буддизму. Буддизм в Тибеті: його ідентифікація. Школи тибетського буддизму: кадампа, кагьюпа, сакьяпа, нїнгмапа, гелугпа. Буддизм в Монголії та Росії (Бурятія, Тува, Калмикія). Необуддизм, його сутність і характеристики. Регіональні різновиди необуддизма. Вчення школи Нігірена (Сока гаккай, Рей ю кай, Ріссьо Косей кай, Буссьо гонен кай, Мьотікай), Сінньо ен, Хоахао, каодаїзм. Псевдобуддизм, його модифікації (АУМ Сінрікьо, Українське буддійське братство «Білий лотос»).

3.6. Зороастризм та іудаїзм: історія, віровчення та практика.

Загальна характеристика релігійних традицій Давнього Ірану. Особливості появи

зороастризму та його історичні метаморфози. Зороастрійські священні книги (Авеста, Зенд-Авеста, Бундахішн, Денкарт, Сад-Дар). Віроповчальні та культові особливості зороастризму. Гетеродоксії та відгалуження від зороастризму (зурванізм). Йезидизм – національна релігія курдів. Мандеїзм, його ідентифікація та конфесійні характеристики. Маніхейство в релігійній історії людства. Його ідентифікація, віроповчальні принципи, культ та інституції.

Презентація іудейської релігії. Іудейські священні книги: ТаНаХ, Талмуд та його кодифікації. Віроповчальні положення іудаїзму. Особливості іудейського культу. Загальна характеристика історичних етапів формування релігії євреїв. Напрямки сучасного іудаїзму (ортодоксальний, реформований, консервативний, реконструкціоністський). Хасидизм, його конфесійні своєрідності та особливості еволюції. Уявлення про сектантський та маргінальний форми іудаїзму.

3.7.Християнство: виникнення, основоположні принципи та конфесійні особливості.

Особливості сприйняття ранньохристиянської традиції. Християнські першоджерела: канонічні книги і апокрифи. Характеристика Нового Завіту. Євангельські свідчення про життєдіяльність та пророчу місію Ісуса Христа. Зміст Нагорної проповіді. Характеристика символів віри. Проблема періодизації раннього християнства. Особливості поширення благовістя. Утвердження християнства в Давній Русі (розгляд дилеми: Аскольдове хрещення чи Володимирова версія прийняття християнства).

Причини появи інституцій орієнтального християнства. Проблема пріоритетності християнської держави. Ассирійська Церква Сходу: її віроповчальні, культові та інституціональні особливості. Нехалкидонські церкви: їх віроповчальні, культові та інституціональні особливості.

Загальна характеристика православ'я як конфесії. Віроповчальні джерела православної традиції. Особливості православного віровчення. Православний культ: богослужіння, таїнства, свята, пости. Проблема витоків Вселенського православ'я. Його структура (Автокефальні та автономні церкви). Сучасний стан та перспективи у розвитку вселенського православ'я. Особливості церковної організації та ієрархії в православ'ї. Старообрядництво: його сутність, причини появи та особливості еволюції. Сектантський рух в руському православ'ї. Характеристика українського православ'я. Проблема його витоків та історичних етапів формування. Міжправославні церковні колізії в Україні 90-х років ХХ ст. – початку 10-х років ХХІ ст., їх причини та наслідки.

Загальна характеристика римо-католицького віросповідання. Проблема його витоків. Особливості віровчення католицизму. Основні положення католицької sacramентології. Організаційна структура римо-католицької церкви. Папський принцип формування церкви. Ватикан. Новації II Ватиканського собору, його значення для осучаснення католицької традиції.

Унії в релігійній історії людства, характеристика їх форм. Берестейська унія: причини запровадження, особливості проведення та наслідки. Конфесійні своєрідності українського греко-католицизму. Проблема його періодизації.

Привід і причини появи протестантизму. Основоположні віроповчальні принципи протестантизму: розкриття їх змісту. Особливості лютеранського віровчення, культу та інституцій. Характеристика віровчення та організаційних структур кальвінізму. Реформаційні рухи в Англії: англіканство, методизм, квакерство. Пієтизм та його продукти: секти гернгутерів, сведенборгіан, ірвінгіан. Пуританський рух в Англії. Розкол в пуританському русі (пресвітеріани та індепенденти). Боротьба пуритан з королівською владою. Причини та наслідки міграції пуритан в Америку.

Пізнні протестантські конфесії в Європі та Америці: їх класифікація. Баптизм: його віроповчальні, культові та інституціональні особливості. Адвентизм: особливості віровчення та культу. Еволюція руху. Конфесійні особливості п'ятидесятництва. Уявлення про конфесії маргінального протестантизму. Характеристика Церкви Ісуса Христа святих останніх днів (мормонів). Свідки Єгови, їх конфесійна характеристика та організаційна

структура. Неохристиянство і псевдохристиянство. Неохристиянські рухи та секти, їх характеристика.

3.8. Іслам: особливості його впровадження та конфесійні своєрідності.

Проблема ідентифікації ісламу та його витоків. Причини швидкоплинного поширення ісламу. Зіммії у мусульманському світі. Мусульманські першоджерела: Коран, Сунна, тафсір. Одкровення Мухаммада і його діяння. Сім віроповчальних положень ісламу. П'ять стовпів віри, культові приписи та свята. Умма в житті мусульман. Уявлення про шаріат, фікх та мазхаби (ханіфітський, малікітський, шафіїтський, ханбалітський, джафарітський, зайдітський).

Причини розколу мусульманського світу. Порівняльна характеристика суннізму і шіїзму. Хариджити. Форми неортодоксального суннізму (ваххабізм, сенусійя, кадирійя, мутазіліти). Характеристика шийітських групувань (імаміти, шейхіти, кайсаніти, зейдіти, ісмаїліти, нусейріти, алі-ілахи, джаффаріти, бекташі). Маргінальні мусульманські секти (ахмадіє, чорні мусульмани, субуд). Містика в ісламі. Релігійні братства суфіїв (таріка), їх методики (сухравартія, шадхілія, мавлавія, халватія та інші).

Іслам в арабо-тюркських державах: особливості утвердження та функціонування. Іслам в регіонах Криму, Поволжя і Північного Кавказу: етноконфесійні характеристики.

4. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в НПУ імені М. П. Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

5. СТРУКТУРА БІЛЕТУ СПІВБЕСІДИ

**Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Факультет філософії та суспільствознавства**

Ступінь: бакалавр

Галузь знань: 03 – Гуманітарні науки

Спеціальність: 031 – Релігієзнавство

На базі ОР: «Молодший бакалавр (Молодший спеціаліст)»

**Вступне фахове
випробування**

Екзаменаційний білет № __

1. Понятійний статус релігієзнавства, його зміст та визначення.
2. Проблема релігійності аборигенів Австралії. Синкретизація релігійних вірувань та уявлень аборигенів давньої Австралії.
3. Зороастрійські священні тексти. Характеристика Авести.

Затверджено на засіданні Приймальної комісії НПУ імені М. П. Драгоманова
Протокол № від « » 2020 р.

Голова фахової комісії _____ / _____ /
Підпис Прізвище, ім'я, по-батькові

6. ПЕРШОДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Авеста в русских переводах (1861 – 1996). – СПб.: Журнал «Нева» - РХГИ, 1997. – 480 с.
2. Американская социологическая мысль: Тексты. – М.: Изд-во МГУ, 1994. – 496 с.
3. Антология источников по истории, культуре и религии Древней Греции. Учебное пособие. – СПб.: Алетейя, 2000. – 606 с.
4. Апокрифы древних христиан: исследование, тексты, комментарии. – М.: Мысль, 1989. – 336 с.

5. Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета. М., 1992.
6. Библия. Тора, Пророки, Писания и Новый Завет. Иерусалим, 1991.
7. Буддизм. Четыре благородные истины. – М.: ЭКСМО-Пресс; Харьков: Фолио, 2000. – 992 с.
8. Буддийская классика Древней Индии. Слово Будды и трактаты Нагарджуны./ Пер. с комм. В.Андросова. – М., 2008. – 512 с.
9. Вебер М. Избранное. Образ общества. – М.: Юрист, 1994. – 704 с.
10. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. – К.: Основи, 1994. – 261 с.
11. Велесова книга. К., 1995; К., 2008.
12. Ганцфрид С. Кишур Шульхан Арух. – М.: Издатель Л.Городецкий, 2006. – 592 с.
13. Голоси Стародавньої Індії: Антологія давньоіндійської літератури. – К., Дніпро, 1982. – 351 с.
14. Гомер. Илиада. Одиссея. – М.: АСТ: Пушкинская библиотека, 2003. – 862 с.
15. Дао дэ Цзин. Книга о пути и силе. – М.: «АСТ», 2005. – 239 с.
16. Джеймс У. Многообразие религиозного опыта. – СПб.: Андреев и сыновья, 1993. – 418 с.
17. Документы II Ватиканского собора. – М.: Паолине, 2004. – 710 с.
18. Дхаммапада./Пер. с пали /Введ. и комм. В.Н.Топорова. М.: Изд-во восточной литературы, 1960. – 160 с.
19. Дюркгейм Е. Первісні форми релігійного життя. – К.: Юніверс, 2002. – 423 с.
20. Евангелие от Иуды. По кодексу Чакоз. – М.: ЭКСМО, 2007. – 416 с.
21. Классики мирового религиоведения. Антология. – М.: Канон+, 1996. – 496 с.
22. Конфуцианское четверокнижие (Сы шу). – М.: Восточная литература РАН, 2004. – 431 с. (Серия: Китайский классический канон в русских переводах).
23. Коран. Пер. с араб. Г.С. Саблукова. Казань, 1907; репр. -М., Дом Бируни, 1990. – 1178 с.
24. Коран. Пер. с араб. акад. И.Ю. Крачковского. – М.: Раритет, 1990; СПб: СП ИКПА, 1990. – 512 с.
25. Коран. Перевод смыслов и комментарии Иман В.Пороховой. 10-е изд., доп. – М.: РИПОЛ классик, 2008. – 800 с.
26. Магический кристалл: Магия глазами ученых и чародеев: Сб. / Сост. и общ. ред. И.Т.Касавина. – М.: Республика, 1992. – 525 с.
27. Малиновский Б. Магия, наука и религия. –М.: «Рефл-бук», 1998. – 304 с.
28. Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. – М.: АСТ, Хранитель, 2006. – 880 с.
29. Мистика. Религия. Наука. Антология. – М.: Канон+, 1998. – 342 с.
30. Мифы Древней Индии. Бхагавадгита. – СПб.: Кристалл, 2000. – 511 с.
31. Мифы народов мира: Энциклопедия. В 2-х томах. Т.1:А-К / Гл.ред. С.А.Токарев. 2-е изд. – М.:Рос.энциклопедия,1997. – 671с:ил.
32. Мудрецы Поднебесной. Сборник. Симферополь: «Реноме», 1998. – 381 с.
33. Мюллер М. Введение в науку о религии. – М.: Книжный дом «Университет»: Высшая школа, 2002. – 264 с.
34. Новозаветные апокрифы. – СПб.: Амфора, 2001. – 422 с.
35. Основні документи Берестейської унії. – Львів: Свічадо, 1996. – 89 с.
36. Ранович А.Б. Первоисточники по истории раннего христианства. Античные критики христианства. – М.: Политиздат, 1990. – 479 с.
37. Религии Китая: Хрестоматия. – СПб.: Евразия, 2001. – 512 с.
38. Религия и общество. Хрестоматия по социологии религии. – М.: Аспект-Пресс, 1996. – 776 с.
39. Саген М. Хлопок одной ладони: золотая коллекция притч мастеров дзэн-буддизма. – Ростов на Дону: Феникс; Краснодар: Неоглори, 2010. – 250 с.
40. Священные писания Востока. Краткий путеводитель. – К.: София, 2004. – 240 с.

41. Степанянц М.Т. Восточная философия: Вводный курс. Избранные тексты. – М.: Восточная литература, 2001. – 511 с.
42. Суфийская мудрость. – М.: Алетейя, 2002. – 384 с.
43. Тора (Пятикнижие Мойсеево). Иерусалим, 1992.
44. Торчинов Е.А. Религии мира: опыт запредельного: Психотехника и трансперсональные состояния. – СПб.: Центр «Петербургское Востоковедение», 1997. – 384 с.
45. Уния в документах: Сборник. – Минск: Лучи Софии, 1997. – 518 с.
46. Фрэзер Дж. Золотая ветвь. Исследование магии и религии. – М., Киев: Рефл-бук: Ваклер, 1998. – 464 с.
47. Хадисы Пророка./Пер. и комм. В.Пороховой. М.: РИПОЛ классик, 2008. – 1112 с.
48. Хасидская мудрость. – М.: Алетейя, 1999. – 280 с.
49. Хрестоматия по исламу. – М.: Наука, «Восточная литература», 1994. – 238 с.
50. Элиаде М. Йога: бессмертие и свобода. – СПб.: Лань, 1999. – 448 с.
51. Элиаде М. Шаманизм: Архаическая техника экстаза. – К.: София, 2000. – 480 с.
52. Энгельс Ф. О первоначальном христианстве. – М.: Политиздат, 1990. – 47